

Csillagfedések

Finn hírek a napfogyatkozásról

Felhő, felhő és felhő — így jellemezték a finn amatőrök a nyári napfogyatkozást. Egész Finnország területét keletről érkezett felhőzet foglalta el, csak kisebb lyukakat hagyva az eget kémlelőknek. Legszerencsésebb megfigyelőhelynek a Pielinen-tó bizonyult, ahol végig tudták követni az eseményt.

A legtöbb tudományos kutatóprogram is megghiúsult. Csak féleredmények születtek az élővilágra tett hatás megfigyelésénél is (a kiválasztottak a kutya, a harázdabillegető, a hangya és a lóhere voltak). A megfigyelt kutyáknak kb. a fele elcsendesedett, de néhányuk izgágább lett és elkezdett ugatni. Persze bizonytalan az, hogy a kutyák a fogyatkozásra reagáltak, vagy megfigyelőjük viselkedésére. A kisebb madarak elcsendesedtek, a nagyobbak (pl. sirály, szarka) épp ellenkezőképpen viselkedtek: nyugtalanok és idegesek lettek a hirtelen sötétség miatt. A hangyákra is bizonyítottan hatott a fogyatkozás: aktivitásuk csökkent a totalitás alatt. A lóhere a várakozásnak megfelelően viselkedett: összecusukta leveleit, mintha leszállt volna az éj. A megfigyelt méhek és darazsak odújukba bújtak, vagy amelyek kinn maradtak, elvesztették tájékozódó ösztönüket. Az éjjeli lepkék előkerültek, és nagyon kellemes meglepetésként a szúnyogok eltűntek a teljesség alatt. A kisebb rovarok rászálltak a víz felszínére, mire a halak izgatottá váltak az élelem hirtelen megnövekedése miatt.

A napméret meghatározásához sok észlelőhely kontaktusadatai kellettek volna. S bár az amatőrökön kívül még az iskolák is bekapcsolódtak a programba, az érdemi munka teljesen megghiúsult a felhőzet következtében.

A gravitációs pajzs elmélete szerint egy tömeg, amely elfed egy másikat, elnyeli a másik gravitációs hatásának egy részét. Ezt már 1919—22 között vizsgálta O. Majorana és egy kis effektust ki is mutatott. Azóta is számos mérést végeztek főként napfogyatkozások alkalmával. Finnországban három helyszínen mértek a gravitációs gyorsulás egymilliárdod részével megegyező pontossággal, de semmilyen eltérést nem találtak a laboratóriumi adatoktól.

Rengeteg érdeklődő érkezett Finnországba, Joensuu városába a napfogyatkozást megnézni. Több napon át műsorokkal, előadásokkal várták az érdeklődőket a szervezők, s az összes napszűrőt, napfogyatkozásos pólót és képeslapot sikerült eladniuk. Az esemény hétvégéjén kb. 20—30 ezer ember fordult meg a városban. Kilenc megtelt repülőgépet indított a Finnair a fogyatkozás megfigyelésére. Ezeken kívül még kb. 100 menetrendszerinti járat volt a totalitás sávjában. Sajnos a légi megfigyelés volt az egyetlen lehetséges módszer, ott azonban pontos méréseket nem lehetett végezni.

A fogyatkozás után megrendezett Cygnus 90 nemzetközi tábornak kb. 300 résztvevője volt 21 országból. 16 szekcióban folyt a munka, mely a légköri jelenségektől a mély-ég megfigyelésekig terjedt. (Táhdet ja Avaruus 6/90)